

Češka na Slovensku: Keď chcem rozprávať rodnou rečou, občas to až bolí

Nacionalista a homofób budú vždy len extrémistami, hovorí Petra Darovcová

21. máj 2021 o 13:02 **EVA ANDREJČÁKOVÁ**

Petra Darovcová. (Zdroj: FOTO SME - JOZEF JAKUBČO)

PETRA DAROVCOVÁ žije na Slovensku, odkedy sa vydala a založila si rodinu. No jó, ty jseš tedka v tý Bratislavě, tak to my tě moc litujeme – hovorili jej na začiatku rodáci z českého Třinca v presvedčení, že sa dostala kamsi do tretieho sveta.

Ako dlhoročná programová koordinátorka Českého centra v Bratislave pracuje každodenne so slovom, aj preto bolo pre ňu prirodzené naučiť sa tunajšiu reč čo najlepšie. Skvelým učiteľom sa jej stal vlastný manžel.

V rozhovore pre SME rozpráva o živote medzi češtinou a slovenčinou, o tom, ako sa česká menšina na Slovensku asimiluje a ako vníma rozdiely medzi českými a slovenskými nacionalistami.

Mimochodom, skúste si spraviť kurz češtiny, nie je to zďaleka také ľahké, ako sa zdá.

Bolo ťažké rozhodnúť sa, že prídete žiť na Slovensko?

Prišla som dobrovoľne. Opustila som Třinec, kde žijú moji rodičia, paradoxne je to české mesto na východ od Bratislavy. Môj manžel mi to aj veľmi rád pripomína a robíme si z toho žarty.

No ešte predtým, v deväťdesiatych rokoch, počas štúdia, som žila v Prahe. Pravdupovediac, odtiaľ sa mi veľmi nechcelo odísť, mala som tam aj väčšinu svojich kamarátov z Třinca, boli sme mikrokomunita a bolo nám dobre.

Čo vás nakoniec presvedčilo?

Môj budúci manžel Peter bol rodený Bratislavčan a dávno bol vrastený do tunajšieho intelektuálneho prostredia cez literárny časopis, v ktorom už vtedy pôsobil. Po škole som sa teda presťahovala do Bratislavy za ním. Dodnes bývame v byte, kde sa narodil.

Nemali ste obavy, ako sa v novom jazykovom prostredí uchytíte?

Ako absolventka českého jazyka a žurnalistiky som prirodzene hľadala nejaký priestor v médiách, ale keďže som nevedela dosť dobre po slovensky, ukázalo sa, že to nie je možné.

Prvý raz som vtedy intenzívne pocítila, aký obrovský je rozdiel medzi slovenčinou a češtinou, a že sa nedá len tak zo dňa na deň posadiť v nejakej slovenskej redakcii a začať v tomto jazyku písať. Alebo ísť do rádia, či kamkoľvek v mediálnej oblasti.

Pochopila som, že najprv sa musím slovenčinu seriózne naučiť. Niekde začať. Cesta, ktorá ma istým spôsobom spájala s Českou republikou, bolo České centrum. V roku 1998 sa mi v ňom podarilo zamestnať.

Pôsobíte v ňom až dodnes, máte výdrž.

Niekedy si vravím, že sa to už ani nenosí, dnes je na pracovnom trhu oveľa väčší pohyb, človek stále mení miesto a status, a ja som vlastne taký dinosaurus.

Ale verím, že v tejto práci budem pokračovať, je pestrá, každý deň prináša niečo nové. Zároveň stále pracujem s jazykom a stretávam sa s ľuďmi z českého prostredia.

Ako reagovali u vás doma, že budete žiť na Slovensku?

Rodina to akceptovala. Ale keď som začala hovoriť ľuďom zo širšieho okolia v rodnom meste, že žijem v Bratislave, boli doslova zhrození.

Zdá sa to až neuveriteľné, ale oni sa ma vážne pýtali, či periem v Dunaji, alebo či si môžem kúpiť základné veci ako olej do kuchyne a tak.

Môj strýko mi rozprával, ako bol na Slovensku, a že keď si kúpil dvadsať deka šalátu, predali mu k nemu len dva rožky, viac sa nedalo.

Predstavy ľudí z Třince - hoci ten bol naozaj na východ od Bratislavy - boli, že Slovensko je veľmi zaostalá krajina a celkom presne nechápali, prečo sa sťahujem z tej skvelej Českej republiky niekam, kde je chudoba a ľudia sa boria s problémami.

Už vtedy, pred dvadsiatimi rokmi, to boli absurdné predstavy, dodnes nechápem, odkiaľ to vzali. Ešte aj rodičia mojej dobrej kamarátky mi vtedy vraveli - no jó, ty jseš teďka v tý Bratislavě, tak to my tě moc litujeme.

Aké je vaše rodné mesto?

Petra Darovcová

- Narodila sa v Třinci v severovýchodných Čechách.
- Vyštudovala český jazyk a literárnu vedu na Ostravskej univerzite a žurnalistiku na Karlovej univerzite v Prahe.
- Od roku 1996 pôsobí v Českom centre v Bratislave ako koordinátorka projektov
- Od roku 2010 organizuje Noc literatúry.
- Prekladá a rediguje odborné aj publicistické texty.
- Je autorkou prekladov literatúry pre deti (najnovšie Chris Haughton: *O ztracené sovičce*) aj pre dospelých (romány Pavla Rankova *Legenda o jazyku* a *Malá dunajská válka*).

Ešte za čias Československa sa Třincu hovorilo, že je to 'malé mestečko pri Čadci'. Slovenská Čadca bola totiž centrom regiónu, to je vlastne tiež malý paradox.

Bežné kontakty síce existovali, ale Slovensko bolo pre ľudí z môjho mesta aj tak veľkou neznámou, pokiaľ tam vyslovene nemali príbuzných a rodinu. My sme nemali žiadnu.

Mama je z Hanej a otec je tiež po svojom otcovi čistý Moravák. Charakterizuje nás drsný moravský sever. V Třinci bola vždy velikánska fabrika, dodnes do nej ľudia dochádzajú aj z Čadce a okolia pracovať na týždňovky.

Obrovské třinecké železiarne sú vlastne bránou do Ostravy. Mesto sa nachádza na trojmedzí, okolo neho sa tiahne okrem slovenskej aj poľská hranica. Špinavú a škaredú

továreň v zdevastovanom prostredí obklopuje krásna príroda lemovaná Moravsko-sliezskymi Beskydami, dá sa vybehnúť z domu hocikam.

V Čechách sa Slováci dokážu rýchlo prispôbiť, mnohí, čo tam žijú, svoje deti už ani neučia po slovensky. Ako prebiehala vaša asimilácia? Vyhľadávali ste českú komunitu na Slovensku?

Nikdy som nemala pocit, že som členkou nejakej menšiny a že si nejako špeciálne potrebujem uchovávať to svoje, že si svoj rodný jazyk musím podržať a nesmiem používať jazyk väčšiny, tak ako to dodnes vnímajú niektorí moji krajanovia, ktorí prišli na Slovensko v rôznych vlnách, trebárs po druhej svetovej vojne.

Žijú tu, ale stále rozprávajú svojím jazykom a nechcú používať jazyk väčšiny. Ja som to takto nemala. A navyše som vedela, že v médiách nemôžem pracovať, kým sa jazyk väčšiny poriadne nenaučím. Ale nehrotila som to do tej miery, že by som si doma sadla a začala sa učiť.

Mali ste dobré podnety?

Pri práci v Českom centre som mohla rozprávať po česky, čo bolo fajn, aj so všetkými svojimi kamarátmi som sa rozprávala po česky. Potom sa mi narodil syn. Išlo o predčasný pôrod, musela som s ním zostať dlhšie v nemocnici.

Bola som od začiatku rozhodnutá hovoriť naňho po česky, no pobyt v nemocnici sa preťahoval a stále viac som cítila silný jazykový vplyv okolia aj personálu. Celý čas som sa snažila s okolím rozprávať po slovensky, až sa mi po pár týždňoch jazyk jednoducho prepol a začala som používať slovenčinu aj pri svojom dieťati.

Nezmenilo sa to ani po odchode z nemocnice?

Bolo ťažké vrátiť sa domov a znova prepnúť na češtinu, ostala som pri slovenčine. Lenže ani to nebolo ľahké, trvalo asi rok, kým sa mi jazyk dôkladnejšie uložil v mozgu. Potom to už išlo ľahšie. Dodnes mám oba jazyky úplne oddelené a prepínajú sa mi samy od seba.

Nemiešajú sa vám?

Nemiešajú. Ale niekedy je to ťažké, keď máme v práci dvojazyčné stretnutia. Keď som v pracovnej spoločnosti Čecha a Slováka a obom naraz chcem niečo povedať, pri rozhodovaní, ktorý jazyk použiť, mi ide niekedy explodovať mozog.

Aké pocity to prináša?

V takých chvíľach si zvyknem uvedomiť, že rodný jazyk používam stále menej. Už mi napadlo, že čo keď ho celkom zabudnem.

Čo s tým viete spraviť?

Nemám s tým veľmi čo spraviť. Nemôžete sa zrazu rozhodnúť a doma povedať, že od tejto chvíle začnete rozprávať po česky, aby ste svoj jazyk nestratili. To nejde, hlava si to vyberá sama, a keď češtinu nemám kde aktívne používať, jednoducho sa s tým musím zmieriť.

Ale je fakt, že strácanie kontaktu s rodným jazykom mi spôsobuje istý typ úzkosti. Našťastie cez svoju prácu som s ním v kontakte každý deň, a preto verím, že sa mi to naozaj nestane.

Necítite stratu identity?

Žiadne iné pocity sa mi s tým nespájajú. Mám dvojité občianstvo a je to tak v poriadku. A keď pozerám nejaký futbalový alebo hokejový zápas, som jednoducho na strane, ktorá sa mi práve hodí.

Čo vaše deti a čeština?

Každé má k nej iný vzťah. Pamätám si, že keď syn podrástol a išli sme napríklad k mojim rodičom, vo vlaku som mu hovorila - teraz sme na hranici a začneme hovoriť iným jazykom, tým, ktorým hovoria babička s dedom. On sa na mňa vydesene pozerál a hovoril, mamina, radšej sa rozprávajme normálne.

Musela som mu spôsobiť šok, ale verila som, že to časom prekoná. Naša dcéra s češtinou naopak nemá problém. Veľmi sa jej páči, že s babičkou hovorí inak, rozpráva síce pomiešane, ale nikomu to neprekáža, a ani ju to nebrzdí.

Ako ste sa v slovenčine zdokonaľovali?

Doma sme s manželom mali ako intímny jazyk práve slovenčinu. Spočiatku ma neúnavne opravoval. Napríklad som často používala slovíčko 'pak', až mi zo srandy začal hovoriť - čo stále pakuješ?

Samej by sa mi takéto malé neduhy ťažko odstraňovali, takže mi vlastne pomáhal. Tým, že ma opravoval, som sa jazyk intenzívnejšie učila. Zároveň som to nemusela vnímať

ako učenie.

Dá sa hovoriť o aktívnej českej komunite na Slovensku?

“Stále však život vnímam tak, že naše krajiny kráčajú paralelne vedľa seba a rozdiely sú malé. Nemám pocit, že by to bolo niekde jednoznačne a trvalo lepšie. Aktuálne sa Čechom veľmi páči slovenská prezidentka.”

POPIS A AUTOR CITÁCIE

Som pri nej od začiatku, a akoby sa môj život so životom komunity pretínal, no pozorujem ju skôr zvonka, jej členmi sú skôr ľudia zo staršej generácie.

Majú tri spolky, kde sa združujú a produkujú svoje programy, aj sa s nimi poznám a viem o ich príbehoch, aj ma volajú a ich podujatia navštevujem, ale stále sa necítim priamou súčasťou ich sveta.

Mám okolo seba pár skvelých ľudí mojej generácie, ktorí pochádzajú z Česka, ale necítim potrebu stretávať sa kvôli tomu, odkiaľ pochádzame, spája nás jednoducho priateľstvo.

Ktorý zo spolkov je najaktívnejší?

Hlavný je Český spolok, tvoria ho najmä ľudia, ktorí sem kedysi prišli, lebo ich štát poslal v rôznych vlnách ako inteligenciu do každého slovenského regiónu. Aktívne sa stretávajú na rôznych nimi organizovaných kultúrnych podujatiach.

Najstarší je zase Kruh priateľov českej kultúry, paradoxne nie krajanský spolok, lebo združuje aj Slovákov. A napokon existuje ešte Klub občanov Českej republiky, ktorý vznikol, keď sa v roku 1993 rozdelilo Československo a niektorí ľudia zostali na Slovensku v právnych vákuách.

České centrum je tu tiež už vyše dvadsať rokov, ale pôsobí v tejto konštelácii súčasne, moderne. Ako spolupracuje s krajanmi?

České centrum prezentuje súčasnú špičkovú českú kultúru pre Slovákov, nikdy nebolo inštitúciou pre krajanov, i keď prieniky tam sú, veď ponúkame kultúru a kto chce, si nás nájde.

Keď sme voľakedy sídlili na námestí SNP v Bratislave, poskytovali sme priestory, kde si krajanovia robili podujatia, prednášky, akademické či vzdelávacie výstupy. Komunita však medzičasom nenabrala nových členov, nevidím tam svoju generáciu.

Zdá sa, že snaha ľudí fungovať v takomto spolku nenarastá. Ale nie som sociológ, nemám presné dáta.

Aký je podľa vás dôvod?

Nie je to preto, že by sa ich aktívny život zastavil, skôr si myslím, že sa vytratila potreba udržiavať pocit národnej myšlienky. Môže sa stať, že keď sa ich aktivity minimalizujú, komunita sa úplne asimiluje a každý svoje národné povedomie bude prežívať tak, ako chce.

Nikdy vás politická situácia nenútila odsťahovať sa naspäť do Česka?

Túto otázku si sama pre seba kladiem pomerne často. Jasné, človek rozmýšľa, že raz by bolo lepšie žiť tam, inokedy zase tu. Za čias Mečiara som si hovorila, že v Česku je to oveľa lepšie a asi by sme sa mali presťahovať.

Stále však život vnímam tak, že naše krajiny kráčajú paralelne vedľa seba a rozdiely sú malé. Nemám pocit, že by to bolo niekde jednoznačne a trvalo lepšie. Aktuálne sa Čechom veľmi páči slovenská prezidentka.

Ako riešite voľby?

Chodím voliť na oboje voľby, sledujem aktívne českú politiku aj kultúrnu scénu.

Ako vnímate fenomén českej a slovenskej národnej hrdosti?

Život v Českej republike dlhodobo sledujem iba zvonka. Pár rokov po svojom odchode som si začala všímať aj prejavy českého nacionalizmu, ktoré som predtým nebadala. Toto poznanie ma vlastne dosť šokovalo.

Neverila by som, že sa mi pri pohľade zvonka ukáže, ako veľmi sú Česi ako národ zahľadení do seba. Nepotrebujú presahovať svoje mentálne hranice, lebo to najlepšie majú predsa doma. Myslím, že im tento prístup vôbec nepomáha.

Slovenský nacionalizmus je iný. Stále sú na politickej scéne prítomné strany s vulgárne nacionalistickým programom, s ktorým by sa Česku nedalo uspieť.

Zároveň však na Slovensku cítiť oveľa silnejšiu potrebu usúvzťažňovať sa s veľkým svetom. Je otvorené vonkajším vplyvom, ľudia prirodzene cestujú za skúsenosťami von.

Zdá sa vám český nacionalizmus iný ako slovenský?

Český nacionalizmus je viac sofistikovaný, pestovaný, akoby intelektuálnejší. Človeku dopne až časom, o čo ide.

Slovenský nacionalizmus vnímam zase ako ľudový, jednoduchší, uvažuje sa v ňom skratkovito: oholím si hlavu, zdvihnem ruku a stanem sa súčasťou stáda, budem kričať proti čomukoľvek, som skrátka so všetkým nespokojný. Oba sú však úplne rovnaké vo svojom takzvanom odkaze.

Ako by ste ho formulovali?

Že zostaň uzavretý, zadubený, urob si na všetko svoj názor, ktorý ťa bude vždy viesť k tomu, že budeš spoločnosť polarizovať. Nacionalista a homofób totiž nikdy nebude zmierovateľom, bude len extrémistom.

Bude sa stále utvrdzovať v tom, že národnosť ho oprávňuje byť najlepším a z nejakého dôvodu vystupovať agresívne. Veľmi hlúpe a veľmi jednoduché.

Tiež sa dookola stretávate s tvrdením, že Česi prestali rozumieť po slovensky? Neotravuje vás to?

Žiaľ, je to aktuálny jav. Kontakt sa vytráca už tridsať rokov. Dávno neplatí to, čo sme zažili s rozhlasom a televíziou za čias Československa. Naposledy som mala zážitok s jednou českou spisovateľkou, ktorá mi povedala, že nečíta žiadne slovenské knihy, a keby aj čítala, nerozumela by ani slovo, že je to pre ňu absolútne nezrozumiteľný jazyk.

Prekladáte slovenskú literatúru do češtiny. Vidíte sa v tom?

Akoby sa pozície mojich jazykov otočili. Slovenčinu mám na každodennú komunikáciu. Češtinu akoby študujem, samozrejme, na vyššej úrovni. Keď prekladám alebo si pripravujem hodiny pre svojich študentov češtiny, listujem v jazykovedných príručkách.

Najmä blízkosť oboch jazykov vnímam ako tenký ľad a keď mi nejaké slovo v češtine zaznie príliš slovensky, radšej rozmýšľam, ako to povedať inak. Je to ťažké, ale každodenný kontakt s oboma jazykmi je pre mňa cesta, ako nestratiť spojenie s rodnou češtinou a ďalej si v nej veriť.

V Českom centre vediete kurz češtiny? Je o to záujem?

Kurz je prípravou na skúšku najvyššej úrovne C1. Je náročná aj pre rodených Čechov. Pripravuje ju pätnásťčlenná komisia jazykovedcov, ktorí človeka naozaj silno preveria.

Záujem nie je enormný, ale vždy sa nájdu ľudia, ktorí skúšku potrebujú, najmä preto, že chcú pracovať v štátnej správe, alebo majú výhľadovo plán presťahovať sa do Česka.

Študentov nechávam najmä veľa hovoriť a neúnavne ich opravujem. Často totiž majú pocit, že už je to čeština, ale v skutočnosti sa to len na ňu podobá.

Stretávate sa ešte dnes so zášťou vašich krajanov voči majorite, ktorá pramení z historickým traum spoločnosti?

Myslím si, že ľudia, ktorých niečo také trápilo a mali pocit, že sa im veľmi ublížilo, už mali veľa času rozhodnúť sa, či tu chcú žiť.

Od rozdelenia Československa v roku 1993 ubehlo veľa času, neverím, že by ste dnes stretli Čecha alebo Češku s neprekonateľným problémom zžiť sa so slovenskou väčšinou, a že by tu napriek tomu žili v súkromnom exile len preto, lebo by nemali prostriedky ani kapacitu odísť.

Tí, čo chceli, zo Slovenska odišli. Ale aj tak sme všetci Stredoeurópania.

Tento text ste mohli čítať vďaka tomu, že platíte za obsah. Vážime si to.

Ďalšie weby skupiny: Prihlásenie do Post.sk Slovak Spectator Agentúrne správy Vydavateľstvo Inzercia Osobné údaje Návštevnosť webu Predajnosť tlače Petit Academy SME v škole
© Copyright 1997-2021 | Petit Press, a.s.